

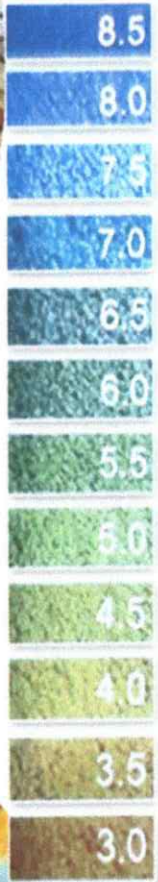
องค์การบริหารส่วนตำบลนาท่ามใต้

ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

5 ธันวาคม วันดินโลก World Soil Day

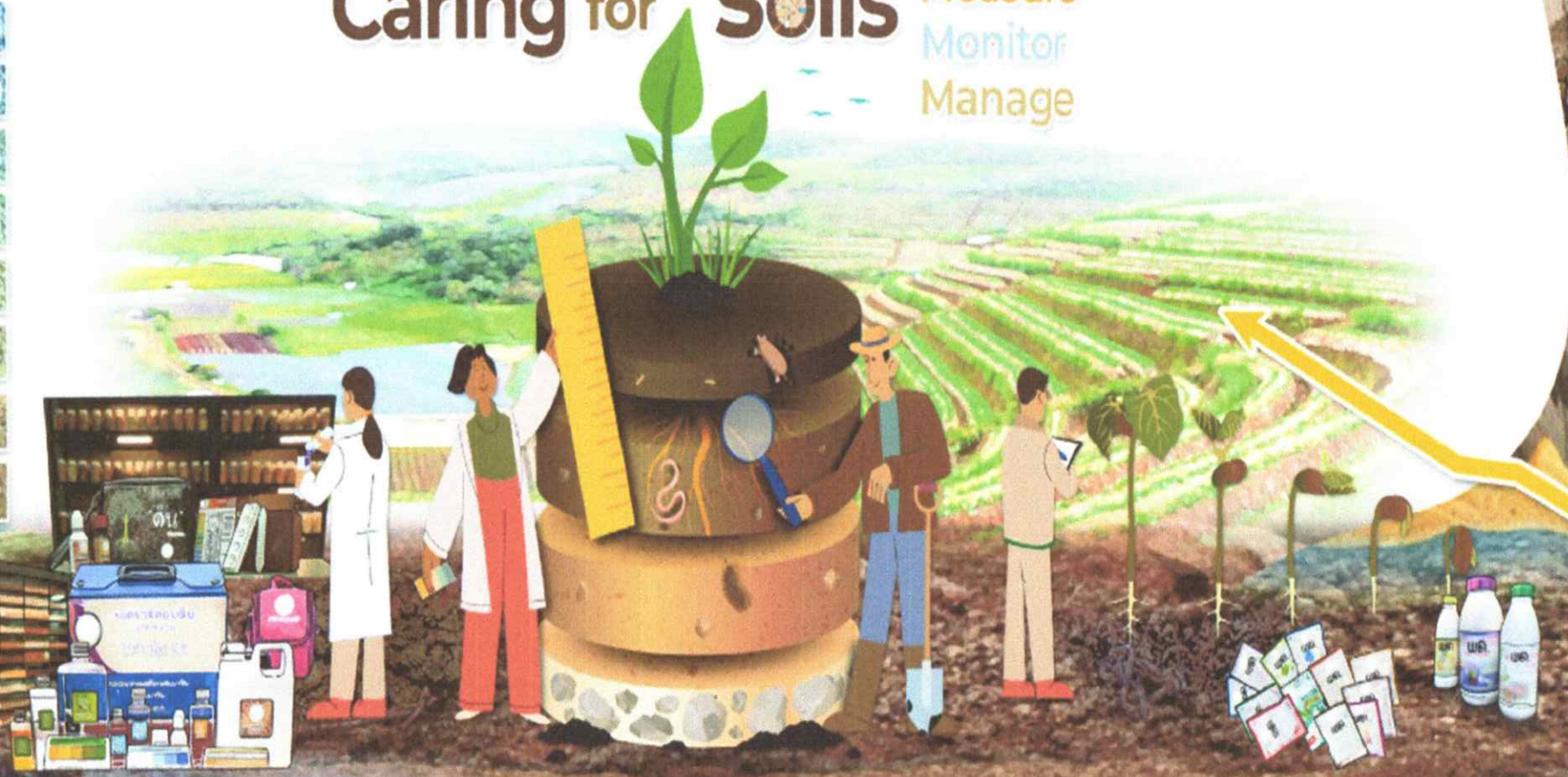

5-11 ธันวาคม 2567

ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจสอบจัดการ ดินดียั่งยืน
Caring for Soils Measure
 Monitor
 Manage

World
Soil Day

การจัดการดินอินทรีย์

ดิน เป็นทรัพยากรธรรมชาติ เกิดขึ้นจากการผุพังของหิน และแร่ รวมทั้งอินทรีย์วัตถุผสม คลุกเคล้าเป็นเนื้อเดียวกัน และเป็นส่วนบาง ๆ ที่ปกคลุมผิวโลกที่เป็นแผ่นดิน เมื่อมีองค์ประกอบของ อากาศ และน้ำในปริมาณที่เหมาะสมจะช่วยค้ำจุน เอื้ออำนวยการยังชีพ และการเจริญเติบโตของพืช

ดินอินทรีย์ คือดินที่มีวัสดุอินทรีย์ หรือมี เศษซากพืชทับถมกันปริมาณมาก และเป็นชั้น หนามากกว่า 40 ซม. จากผิวดิน พบในพื้นที่ลุ่ม ต่ำ มีน้ำขัง หรือชื้นแฉะเกือบตลอดปี เช่น ที่ลุ่ม ต่ำระหว่างสันทรายชายฝั่งทะเลที่เรียกว่า พรุ ในพื้นที่เหล่านี้กิจกรรมการย่อยสลาย อินทรีย์วัตถุเกิดขึ้นได้ไม่ดี ทำให้มีการสะสมเศษ ซินส่วนพืชที่ผุพัง และยังสลายตัวไม่หมดปะปน อยู่ และมีพบชั้นดินเลนของตะกอนน้ำทะเลที่มี องค์ประกอบของกำมะถันอยู่สูง (ไพไรต์) ซึ่งเมื่อชั้นดินนี้แห้งจะแปรสภาพเป็นดินเปรี้ยว จัด มีค่าพีเอชน้อยกว่า 4.5

แนวทางการจัดการดินอินทรีย์

การใช้ประโยชน์พื้นที่ดินอินทรีย์ ยังมีปัญหาอยู่มากเนื่องจากการจัดการต้องมีการลงทุนสูง ในปัจจุบัน กรมพัฒนาที่ดินสนับสนุนให้ปลูกไม้พื้นเมืองในพื้นที่ เช่น ต้นปาล์มสาคร และเสม็ดขาว ซึ่งเป็นพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ดี และสามารถนำมาแปรรูป และใช้ประโยชน์ได้มากมาย อาทิ การนำลำต้นปาล์มสาครเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ การผลิตแปรงสาคร การนำไม้เสม็ดขาวแปรรูปเป็น เฟอร์นิเจอร์ การสกัดน้ำมันหอมระเหยจากใบเสม็ด เป็นต้น แต่หากต้องการใช้พื้นที่เพื่อปลูกพืช เศรษฐกิจอื่น ๆ จะต้องมีการจัดการพื้นที่เพื่อปรับปรุงดินจึงดำเนินการเช่นเดียวกับการจัดการดิน เปรี้ยวจัด

เรียบเรียงข้อมูล : กลุ่มวิจัยและพัฒนาการจัดการดินเปรี้ยว กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน
ออกแบบ : สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2567 เรื่อง **"ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจวัดจัดการ ดินดียั่งยืน"**

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ความสำคัญของดิน

คำว่า **"เกษตรกรรม"** นั้นเป็นคำจากภาษาสันสกฤต โดยมีคำว่า "เกษตร" ซึ่งแปลว่านา และคำว่า "กรรม" ซึ่งแปลว่าการกระทำ เมื่อนำคำทั้งสองคำมารวมกันเป็นคำว่า "เกษตรกรรม" ให้หมายความถึง "การใช้ประโยชน์จากดิน" ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การเพาะปลูกเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการเลี้ยงสัตว์และการประมงอีกด้วย

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมก็คือ **"ดิน"** เพราะการเกษตรกรรมเกือบทุกชนิดเกิดขึ้นบนดิน ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทำเกษตรกรรมมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงแค่ส่วนน้อยเท่านั้น เพราะเกษตรกรรมส่วนใหญ่มักยังต้องใช้ดินเป็นหลัก ดังนั้น เราต้องทำความเข้าใจ "ดิน" ซึ่งถ้าหากพูดในทางวิชาการแล้ว ดิน หมายถึง วัตถุชนิดหนึ่งที่เกิดจากการย่อยสลายของหินและแร่ธาตุต่าง ๆ โดยมีส่วนประกอบ 4 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่

1. แร่ธาตุ หรือ อนินทรีย์วัตถุ (mineral matter)
2. อินทรีย์วัตถุ (organic matter)
3. น้ำ (water)
4. อากาศ (air)

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2567 เรื่อง **"ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจสอบจัดการ ดินดียั่งยืน"**
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ประโยชน์ของดิน

1. ดินทำหน้าที่เป็นที่ให้รากพืชได้เกาะยึดเหนี่ยว เพื่อให้ลำต้นของพืชยืนต้นได้อย่างมั่นคง แข็งแรง ขณะที่พืชเจริญเติบโต รากของพืชจะเติบโตชอนไชหยั่งลึกแพร่กระจายลงไปในดินอย่างกว้างขวาง ดินที่ร่วนซุยและมีชั้นดินลึก รากพืชจะเจริญเติบโตแข็งแรง สามารถเกาะยึดดิน ไม่ทำให้ต้นพืชล้มหรือถอนโค่นได้
2. ดินเป็นแหล่งให้ธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช เนื่องจากธาตุอาหารพืชจะถูกปลดปล่อยออกจากอินทรีย์วัตถุ และแร่ต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของดิน ให้อยู่ในรูปที่รากพืชสามารถดูดไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย

3. ดินเป็นแหล่งเก็บกักน้ำหรือความชื้นในดิน ให้อยู่ในรูปที่รากพืชสามารถดึงดูดได้ง่าย เพื่อนำไปหล่อเลี้ยงลำต้นและสร้างการเจริญเติบโต

4. ดินเป็นแหล่งที่ให้อากาศในดิน ที่รากพืชใช้เพื่อการหายใจ รากพืชประกอบด้วยเซลล์ที่มีชีวิต ต้องการออกซิเจนสำหรับการหายใจทำให้เกิดพลังงานเพื่อการดูดน้ำ ธาตุอาหาร และการเจริญเติบโต

นโยบายทางด้านดินและที่ดินของประเทศ

- ▶ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 – 2580) เพื่อเป็นกรอบนโยบายและทิศทางหลักในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศอย่างบูรณาการ ในระยะ 15 ปี ประกอบด้วยประเด็นนโยบายหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ (2) การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด (3) การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และ (4) การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ
- ▶ กรมพัฒนาที่ดินกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจำนวน 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรดินด้วยการสำรวจ จำแนกดิน วิเคราะห์ดิน และวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบ การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยงานวิจัยและเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินเชิงนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างสมดุลและยั่งยืนด้วยการฟื้นฟูปรับปรุงดิน และอนุรักษ์ดินและน้ำ การสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งให้กับหมอดินอาสา เกษตรกรและภาคีเครือข่าย การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2567 เรื่อง **"ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจวัดจัดการ ดินที่ยั่งยืน"**

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การใช้ประโยชน์จากดินล้นแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ ทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิต และส่งผลต่อชุมชนทุกระดับตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ ภูมิภาค และโลก การตัดสินใจเกี่ยวกับดินและการใช้ที่ดินของผู้ใช้ที่ดิน เป็นผลรวมของการตัดสินใจจากความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความรู้ และความเคยชิน ในด้านของความรู้ที่เกี่ยวกับดิน จำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องของขีดจำกัดของดิน ความเข้าใจในเรื่องของมลพิษทางดิน รวมทั้ง

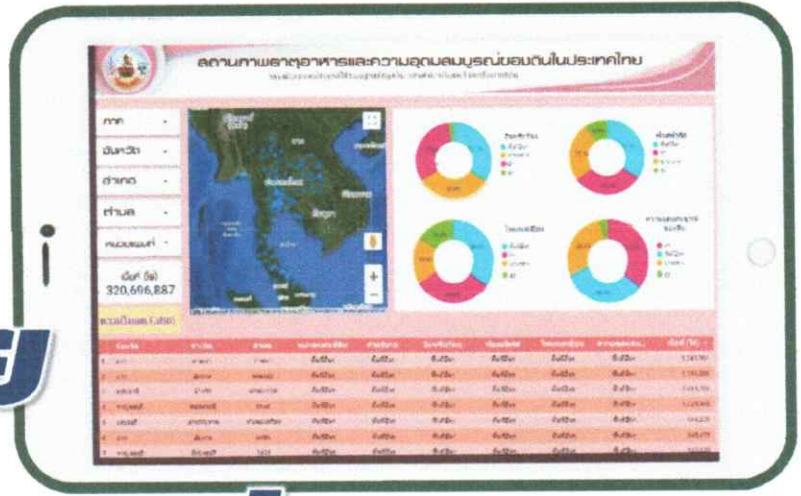
ปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกันคือ ปัญหามลพิษทางน้ำ และปัญหามลพิษทางอากาศ ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับทางลบมาสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น ความเข้าใจบทบาทของทรัพยากรดิน การกำหนดคุณค่าของทรัพยากรดิน การกำหนดการใช้ทรัพยากรดินที่เหมาะสม เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการให้ความสำคัญกับทรัพยากรดิน การเห็นคุณค่าของทรัพยากรดิน การบำรุงรักษา การป้องกัน การปรับปรุง และการเตรียมการในการแก้ไขปัญหามลพิษทางดิน ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินอย่างคุ้มค่ามากที่สุด

เรียบเรียงข้อมูล : กลุ่มวิจัยและพัฒนาการจัดการดินเปรี้ยว กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน
ออกแบบ : สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2567 เรื่อง **“ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจสอบจัดการ ดินดียั่งยืน”**
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ดูดิน ใส่ปุ๋ยด้วย Dashboard

ดินและปุ๋ย เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตให้แก่พืชทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยทรัพยากรดินในแต่ละภาคของประเทศไทยมีความแตกต่างกันตามอิทธิพลของสภาพแวดล้อมขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ พืชพรรณธรรมชาติ วัตถุต้นกำเนิดดิน และพัฒนาการของดิน ทำให้ดินในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ทั้งเรื่องของลักษณะและสมบัติดิน รวมถึงปริมาณธาตุอาหารในดิน

ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง เกษตรกรในปัจจุบันมีพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยเคมีมากเกินไปจนเกิดความจำเป็นและใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมถึงยังพบว่ามีการเลือกใช้ปุ๋ยไม่เหมาะสมกับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินและความต้องการของพืช ส่งผลกระทบในระดับประเทศ ทั้งเรื่องต้นทุนการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมีสูงและหากใช้เป็นระยะเวลาอันยาวนานอาจส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

จากการลงพื้นที่ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อให้เกษตรกรหันมาใส่ใจเรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด พบว่าเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีทางการเกษตรมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และมีพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยเคมีคล้ายกับ เช่น เกษตรกรมีความเข้าใจว่าถ้าใส่ปุ๋ยมากก็จะได้ผลผลิตมาก เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับปริมาณที่เหมาะสมในการใส่ปุ๋ยเคมี ซึ่งการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารเหล่านี้เกษตรกรเข้าถึงได้น้อยมาก การเข้าไปส่งเสริมในพื้นที่จำนวนเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมีจำกัด เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอที่จะลงพื้นที่ให้คำแนะนำได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ การให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ต้องมีการเก็บตัวอย่างดิน นำมาตรวจวิเคราะห์สมบัติทางเคมีและประเมินผลให้คำแนะนำเกษตรกรในการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2567 เรื่อง “ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจวัดจัดการ ดินดียั่งยืน”

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ดังนั้น เพื่อให้สามารถเผยแพร่การใช้ปุ๋ยเคมีให้ถูกต้องเหมาะสมได้อย่างกว้างขวาง ประหยัดต้นทุนและเวลาในการตรวจวิเคราะห์ดิน จึงปรับเปลี่ยนการให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับธาตุอาหารในดินและความต้องการของพืช จึงได้ประยุกต์ใช้การนำเสนอแผนภาพข้อมูล หรือ Data Visualization ในรูปแบบของแดชบอร์ด เป็นการรายงานข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงสถานภาพ

ของระดับปริมาณอินทรีย์วัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมในดิน สามารถรายงานได้ทั้งในภาพรวมระดับประเทศ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และในระดับชุดดิน รวมไปถึงให้คำแนะนำการจัดการปุ๋ย และต้นทุนการใช้ปุ๋ย นำมาสรุปให้เห็นภาพได้ในหน้าเดียว รวมทั้งเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่มีการอัปเดตอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ 1 ปี เพื่อช่วยตัดสินใจในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรได้

ผลลัพธ์ : เกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีตามระบบสารสนเทศสถานภาพธาตุอาหารในดินและการจัดการปุ๋ยสำหรับข้าว

- เกษตรกรที่เข้าถึงระบบมากขึ้น จำนวน 205 ราย จากเดิมที่ใช้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ส่งเสริมเกษตรกรได้ ปีละ 12 ราย
- ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 59.71
- ต้นทุนการผลิตลดลงเฉลี่ยร้อยละ 10.11
- ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 12.03
- ลดต้นทุนการนำเข้าปุ๋ยเคมีอย่างน้อยประมาณ 35,404 ล้านบาท (พื้นที่ปลูกข้าว 66.30 ล้านไร่ อ้างอิงจาก Agri-map online)
- ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรหลังจากได้ปรับเปลี่ยนการใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำจากระบบสารสนเทศสถานภาพธาตุอาหารในดินและการจัดการปุ๋ยสำหรับข้าว เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 100

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น รวมถึงเกษตรกรขาดความรู้ด้านทรัพยากรดินและเทคโนโลยีการจัดการปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการจัดการปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้องเหมาะสมผ่านระบบออนไลน์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้สนใจสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการจัดการปุ๋ยเคมีได้อย่างเหมาะสมกับปริมาณธาตุอาหารในดินและเพียงพอกับความต้องการของพืช ได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้ฐานข้อมูลด้านทรัพยากรดินและเทคโนโลยีของกรมพัฒนาที่ดินเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน ช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วยเพิ่มขึ้น และลดการนำเข้าปุ๋ยเคมีจากต่างประเทศได้อีกด้วย

เรียบเรียงข้อมูล : กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน
ออกแบบ : สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2567 เรื่อง **"ใส่ใจมาตรฐาน ตรวจวัดจัดการ ดินดียั่งยืน"**

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์